

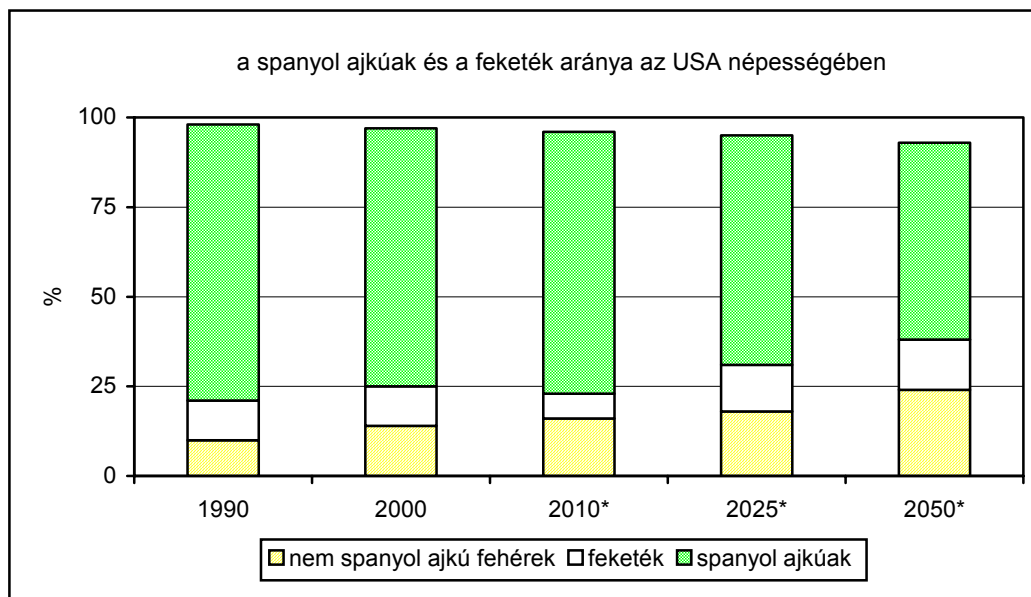
A spanyol ajkúak társadalma Amerikában

A spanyol ajkúak (hispanics) az Egyesült Államokban élő bevándorlók minden más csoportjától különböznek. Óriási számuk megingatja az asszimilációval kapcsolatban kialakult feltevéseket. Jelenleg 39 millió spanyol ajkú ember él az USA-ban, közülük 8 millióan illegálisan. A latin-amerikai országokból, főleg Mexikóból érkezők körében a születési ráta 3%, jóval magasabb az átlagnál (0,8%). A „latin baby-boomnak” is köszönhetően a spanyol ajkú népesség száma mára meghaladta az afroamerikaiakét. A „latin generáció” az Egyesült Államok gazdasági, politikai és kulturális életének egyre inkább meghatározó tényezőjévé válik. Felkészült-e vajon Amerika erre a változásra?

Tárgyszavak: baby-boom; munkaerőpiac; demográfia; asszimiláció; foglalkoztatás; USA.

A „latin baby-boom”

Az Egyesült Államokban az elmúlt évtizedben az új munkaerő felét a spanyol ajkúak tették ki, amelynek eredményeként a mai 12%-ról két generáción belül 25%-ra nő az arányuk (1. ábra). A családok alacsony jövedelme ellenére (évi átlag 33 ezer USD, szemben a 42 ezer USD nemzeti átlaggal) egyre nagyobb befolyást gyakorolnak arra, hogy az amerikaiak milyen ételeket esznek, milyen ruhákat viselnek és milyen autókat vezetnek. A társaságok úgy igyekeznek átalakítani termékeiket és marketingtevékenységüket, hogy elérjék ezt a rendkívül gyors ütemben növekvő fogyasztói csoportot. A kultúra fővonalába is beszivárognak a latin ízek. A Los Angeles, Miami és San Antonio 18 év alatti lakosságának többségét jelentő spanyol ajkú fiatalok ízlésvilága hasonlóképpen terjed el a külvárosokban, ahogy az 1980-as évek végén a rapkultúra indult el hódító útjára a fekete negyedekből.

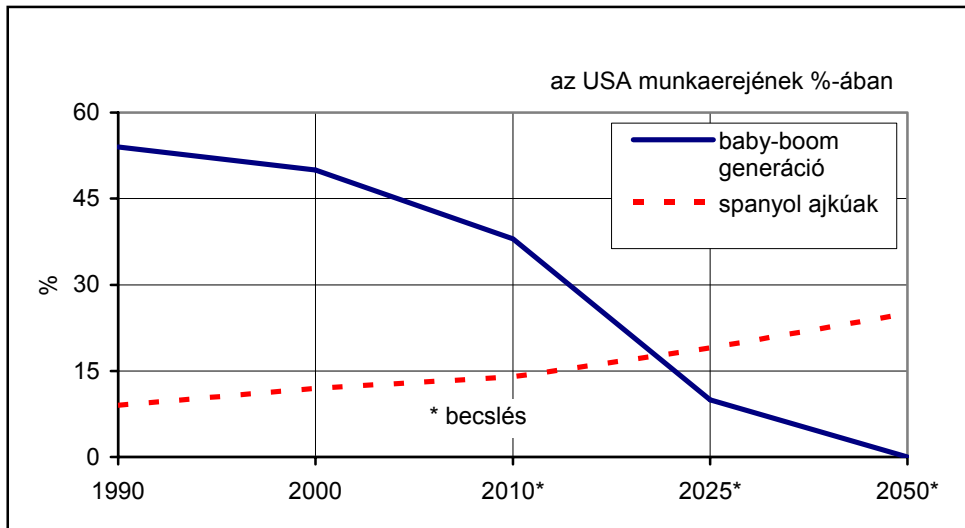

1. ábra Ahogy a spanyol ajkú népesség nő ...

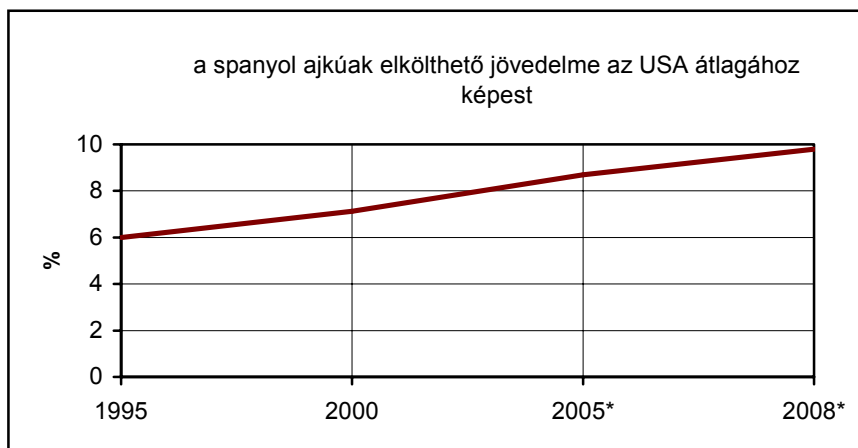
Ezzel párhuzamosan a politikai befolyásuk is növekszik. A mostani, a legutolsóhoz hasonlóan szorosnak ígérkező elnökválasztási kampányban ők jelenthetik azt a bizonytalan szavazóréteget, amelyet a sikeres jelöltnek meg kell nyernie. 2000 óta a választókorú spanyol ajkúak száma olyan mértékben emelkedett, hogy ma már 7 államban tőlük függhet, hogy a republikánus vagy a demokrata jelölt kerül-e ki győztesen.

Működik még az olvasztótégely?

Az Egyesült Államok még soha nem ért meg ehhez hasonló demográfiai változást (2. ábra). Az általános népességcsökkenés idején a latin népességrobbanás kétségtelenül lendületet ad a gazdaságnak, mivel a stabilan növekvő új munkaerő és fogyasztói réteg jelenléte nélkül az USA, az előregedő Japánhoz hasonlóan, hosszú távú visszaesés elé nézne. A spanyol ajkúak máris a gazdasági növekedés fontos katalizátorai. Elkölthető jövedelmük 2001 óta 29%-kal, 652 milliárd USD-ra nőtt (3. ábra), ami kétszerese az amerikai népesség többi része által elért jövedelemnövekedésnek. Egy kisebbségi csoport ilyen ütemű felemelkedése azonban jelentős korrekciókat is szükségessé tesz. Az amerikai intézmények és hivatalok egyre több spanyolul beszélő ügyintézőt vesznek fel, és a politikusok is egyre gyakrabban szólítják meg a spanyol ajkúkat az anyanyelvükön.

2. ábra ... leváltják a baby-boom generációt a munkaerőpiacon ...

3. ábra ...és növelik a vásárlóerejüket ...

Az egyenlőre nem világos, hogy a spanyol ajkúak társadalmi kohéziója annyira erős marad-e, hogy megdöntse az amerikai „olvasztótégely” ideáját. Az asszimilációpártiak aggódnak, hogy a spanyol nyelv elterjedése végül arra kényszeríti a Kongresszust, hogy második hivatalos nyelvként ismerje el, úgy ahogy Kanada a francia nyelvet. Egyesek még azt is jósolják, hogy például Texasban és Kaliforniában a spanyol ajkúak dominanciája a szeparatizmust fogja erősíteni. Egyes szélsőséges nézetek szerint az alacsony iskolázottságú, angolul nem beszélő tömegek aláássák az amerikai gazdaságot. Noha az alacsonyan képzett munká-

sok folyamatos beáramlásának köszönhető, hogy az amerikai kerteket rendben tartják, az épületeket takarítják, ugyanakkor lenyomják az alsó sávokban mozgó béreket. Ez már ma is ellenségeskedést vált ki az afroamerikaiak körében, akiket hátrányosan érintenek ezek a változások.

Ennek ellenére sok szakértő véli úgy, hogy az Egyesült Államok egy új modellt fog találni: az olvasztótégely helyett inkább „salátás tál”, amelyben a latinok különösebb zavarok nélkül is megtalálják majd a helyüket. Amerikának meg kell tanulnia együtt élni a sokszínűséggel – a népezzség, a média és a bevándorlás változásaival. A spanyol ajkúak az asszimiláció helyett inkább akkultúrálódnak – elsajátítanak egy új kultúrát, miközben megőrzik a sajátjukat (1. táblázat).

1. táblázat

Melyik forgatókönyvet követik a spanyol ajkúak?

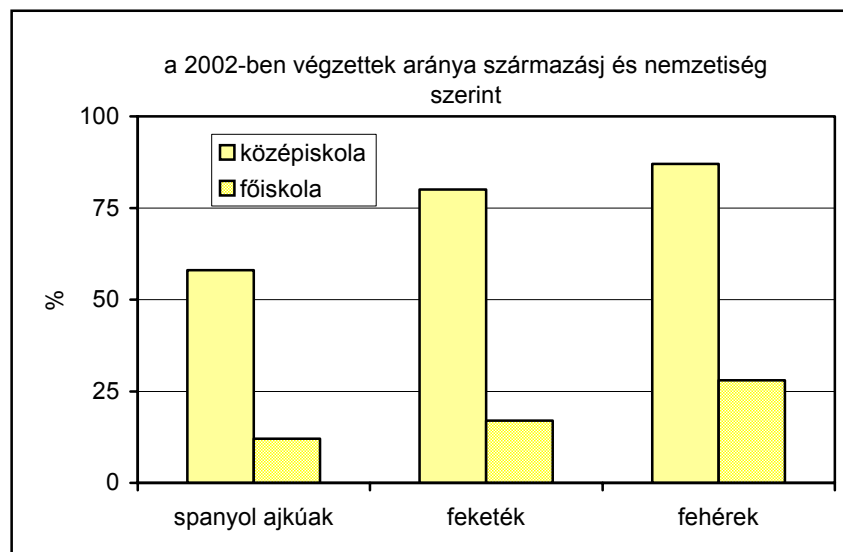
Beolvadás	Akkultúrálódás	Mexifornia
A spanyol ajkúak követik az összes többi bevándorlócsoport példáját, és fokozatosan beolvadnak, elhagyják az anyanyelvüket, és nem spanyol ajkúakkal házasodnak.	A legtöbb latin mindkét nyelvet beszéli, nagyrészt megőrzi saját kultúráját, szoros kapcsolatokat ápol az anyaországgal, még akkor is, ha átveszi az amerikai életstílust.	Sokan megmaradnak a zárt spanyol ajkú közösségekben, kulturálisan és politikailag meghatározó tényezővé válnak a hamarosan spanyol ajkú többségűvé váló államokban, pl. Kaliforniában és Texasban.

A kérdés az, hogy mennyire fogják a spanyol ajkúak megváltoztatni az Egyesült Államokat, és mennyire fogja az Egyesült Államok megváltoztatni őket? Az ország története során a bevándorlók egymást követő hullámai végül is feladták anyanyelvüket és kultúrájukat, és beolvadtak a középosztályba. Ez nem mindig történt meg azonnal. Az 1800-as évek nagy európai bevándorlásai során a németek egy tömbben telepedtek le, a keleti parton. Saját iskoláik, újságaik és vállalkozásaik voltak, és németül beszéltek. Néhány generációval később azonban gyermekeik már csak angolul beszéltek, amerikai vágyaik és szokásaik voltak. A spanyol ajkúakkal talán más a helyzet, és nem csupán azért, mert sokan közülük nem fehérek. A zárt spanyol közösségekben élőknek lehetőségük van arra, hogy megtartsák a kultúrájukat, és kétnyelvűek maradjanak. A statisztikai hivatal felmérése szerint ma az Egyesült Államokban élő spanyol ajkúak 78%-a még akkor is használja az anyanyelvét, ha tud angolul.

Két kultúra között ingázva

A 21 millió mexikóinak még ennél is több esélye van kultúrája megőrzésére, hiszen csupán néhány órára autóútra élnek szülőföldjüktől. Sokan közülük rendszeresen utaznak haza, és szoros kapcsolatokat ápolnak Mexikóval, amire az európai bevándorlóknak soha sem volt lehetőségük. Ezt a kettős identitást a spanyol ajkúak folyamatos beáramlása (évi mintegy 400 ezer ember) is erősíti. Az ő jelenlétük a spanyol kultúra folyamatos frissítését eredményezi, ami ellentétes az olvasztótégely koncepciójával.

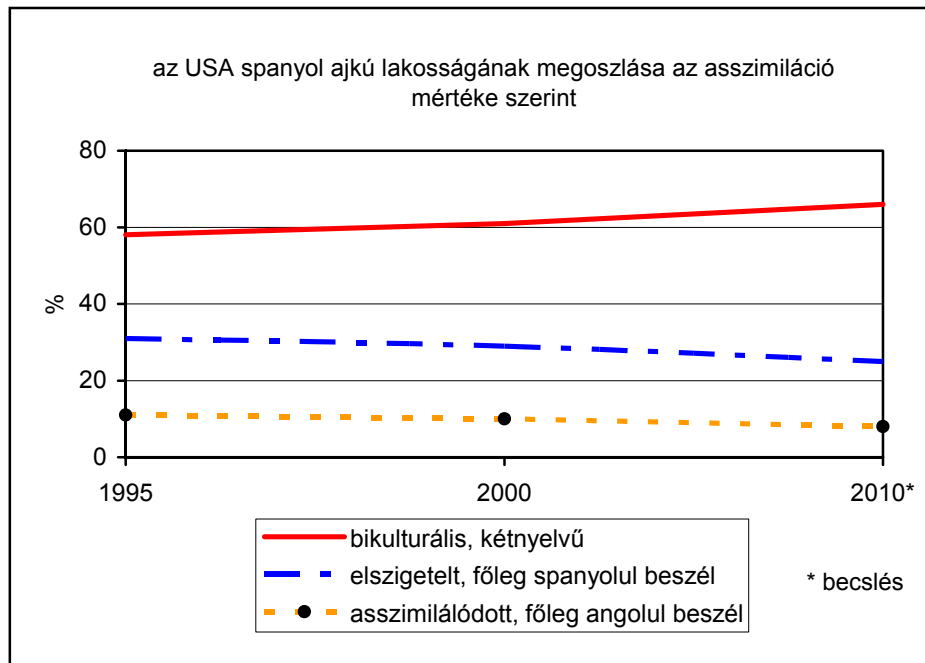
A lassú asszimiláció maguknak is nehézségeket okozhat, különösen a szegény bevándorlóknak, akik angol nyelvtudás és szakképesítés nélkül érkeznek. A latinok már régóta rosszabbul teljesítenek az iskolákban, részben azért, mert a családjaik zárt, csak spanyolul beszélő közösségekben élnek. Szigorú munkaerőkölcsük csak növeli a problémákat, mert emiatt nagyon sok fiatal munkába áll, mielőtt befejezné a középiskolát. Bár a középiskolai végzettség aránya a spanyol ajkúak között 1980 óta 12%-kal, 57%-ra emelkedett, ez még mindig jóval elmarad a nem spanyol ajkú fehérek 88%-ától, illetve az afroamerikaiak 80%-ától (4. ábra).

4. ábra ...de az iskolában lemaradnak ...

A szükséges szaktudás megszerzése nélkül megrekednek azokban a rosszul fizetett szolgáltatási munkakörökben, amelyek nem kínálnak felemelkedést, és a jövedelmük is csak igen lassan nő, különösen az illegális bevándorlóké. Sokan jobban járnának gazdaságilag, ha kiköltöz-

nének a latin negyedből, és beolvadnának az amerikai társadalomba. Többségük valószínűleg kevesebb faji előítélettel találkozna, mint az afroamerikaiak, hiszen a spanyol ajkúak etnikailag és nyelvileg is sokszínű csoportot alkotnak, kezdve az argentin származásúakon, akiknek erősek az európai gyökereik, a dominikaiakig, akik között sok a fekete. A közös nyelv azonban szoros összetartó erőnek bizonyulhat (5. ábra).

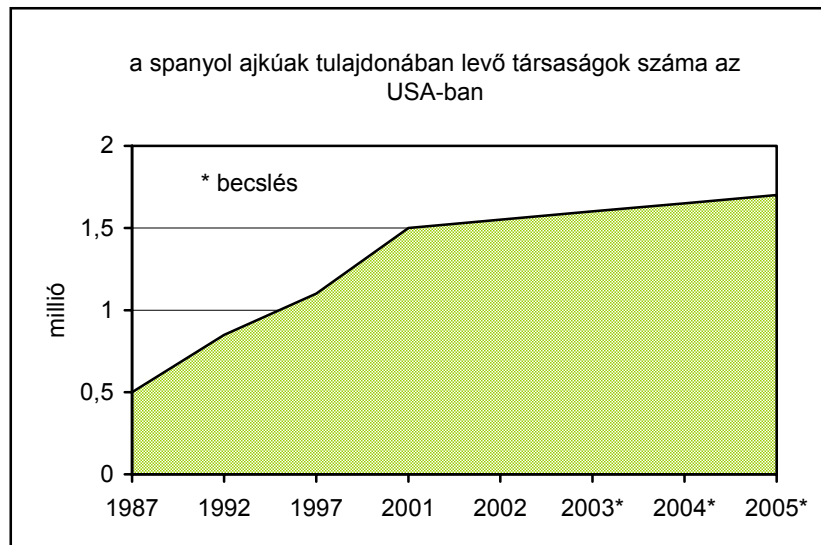

5. ábra ... és lehet, hogy nem kerülük el az amerikai olvasztótégelyt

Kétségtelen, hogy a bevándorlók gyakran oda húznak, ahol számíthatnak az azonos országból érkezők, gyakran volt szomszédaik, segítségére. Miami-ban például a kubaiak vannak többségben. Spanyol bankjaik, spanyol ügyvédi irodáik, spanyol kórházaik vannak, így szinte akár az egész életüket spanyolul intézhetik. Lehetséges, hogy gyermekeik a többi bevándorló csoport példáját követik majd, és kiköltöznek a latin negyedből. Ebben az esetben az ő gyermekeik már valószínűleg nem fognak spanyolul beszélni, idővel nem spanyol ajkú házastársat választanak, és beolvadnak az amerikai társadalomba (6. ábra).

Ennek ellentmondani látszanak azok a kutatási eredmények, amelyek szerint, noha sok spanyol ajkú mára kétnyelvűvé vált, nem nőtt azoknak a száma, akik kizárólag angolul szeretnének beszélni. A latin-

amerikai fiatalok között még egyértelműbb az a trend, hogy az asszimilálás helyett az akkulturálódást választják. Ma a mexikói bevándorlók gyermekeinek 97%-a, más spanyol ajkú bevándorlók gyermekeinek pedig 76%-a tud spanyolul, noha csaknem 90%-uk angolul is nagyon jól beszél. A latin-amerikai fiatalok négyszer annyian tartják meg az anyanyelvüket, mint Fülöp-szigeteki, vietnámi vagy kínai társaik. Korábban a bevándorlók megpróbálták minél előbb amerikaivá válni, ma ennek az ellenkezője igaz.

6. ábra A spanyol ajkúak csatlakoznak a vállalkozók osztályához

Spanyolul jobban foggy

A spanyol ajkú vásárlóközönség megnyerése érdekében az amerikai üzleti élet is igyekszik erősíteni a bikulturális preferenciákat. A nagy cégek ma már kifejezetten a latin-amerikai ízlésvilágnak megfelelő termékcsaládokat hoznak létre. Egyes társaságok, például a latin-amerikai negyedekben működő élelmiszerláncok pedig teljesen átállnak a spanyol nyelvű tevékenységre, miután rájöttek, hogy másképpen a kis spanyol üzletek elhódítják előlük a vevőket.

A médiában is hasonló változások mennek végbe. A spanyol nyelvű televíziós csatornák hirdetési bevételei ebben az évben várhatóan 16%-kal emelkednek. A legnépszerűbb spanyol nyelvű tévétársaság, a Univision nézettsége 2001 óta átlagosan 44%-kal (a 18–34 éves korcsoport-

ban pedig 146%-kal) nőtt. Sokan közülük az angol nyelvű csatornáktól pártoltak át. Néhány évvel korábban a Univision még az asszimilálódott spanyol ajkúakat célozta meg, és angol nyelvű programokat is vetített, de ez a próbálkozás visszaütött. Ezért 2002 óta kizárólag a latin-amerikaiak számára vonzó, spanyol nyelvű műsorokat sugároznak.

Amerika „spanyolosítása” számos politikai kérdést is felvet. Az évek során azokon a területeken, ahol a leggyorsabb ütemben nőtt a spanyol ajkúak száma, megkíséreltek gátat vetni ennek a tendenciának. 1994-ben Kalifornia kormányzója például megtiltotta, hogy az iratokkal nem rendelkező bevándorlóknak szociális szolgáltatásokat nyújtsanak. 18 államban fogadtak el az angol nyelv kizárólagosságát biztosító törvényeket, amelyek korlátozzák vagy egyenesen tiltják a spanyol nyelv használatát az iskolákban és a kormányzati hivatalokban. Ezeknek az erőfeszítéseknek a többsége nem bizonyult eredményesnek, ennek ellenére a latin-amerikai jelenlét növekedésével vélhetően mégis folytatódik.

Több mint 200 évig az amerikai nemzetnek sikerült az Egyesült Államok társadalmába beolvasztania a bevándorlókat, miközben sok új dolgot vett át az újonnan érkezettek kultúrájából. Vajon a spanyol ajkúakra is ez a jövő vár? Lehetséges, de sokkal valószínűbbnek látszik, hogy a kettősség továbbra is fennmarad, és a spanyol ajkúak úgy válnak amerikaiává, hogy közben megőrzik anyanyelvi kultúrájukat.

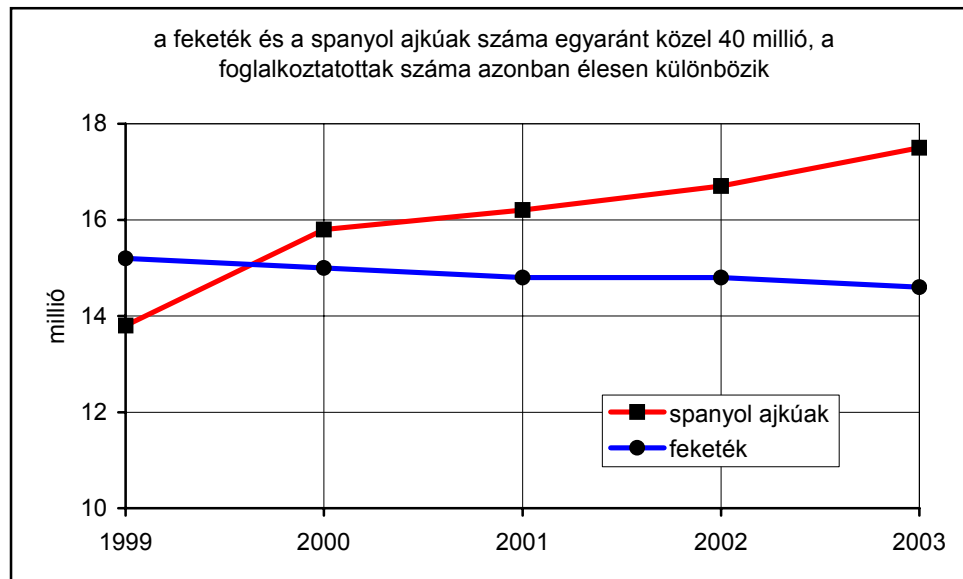
Foglalkoztatás

Miért részesítik előnyben a latin-amerikaiakat a munkaerőpiacon a feketékkel szemben?

A spanyol ajkú munkaerő robbanásszerű növekedésének váratlan mellékhatása van: a latin-amerikaiak könnyebben tudnak elhelyezkedni a fekete munkaerőnél. Ennek okai részben abban gyökereznek, hogy sok spanyol ajkú dolgozónak alacsonyabb a végzettsége vagy veszélyeztetett illegális bevándorló, ezért hajlandóak kevesebb fizetésért is dolgozni. Emellett gazdasági és kulturális tényezők is szerepet játszanak, például, hogy a latin-amerikai bevándorlók hajlandóak távolabbi városokba költözni, hogy munkát találjanak. Ennek eredményeként ma már sokan közülük azokat a munkákat végzik, amelyeket korábban a feketék végeztek.

A recesszió és a munkanélküliség ellenére a spanyol ajkúak foglalkoztatása 1999 óta 27%-kal nőtt, miközben a fekete foglalkoztatottak száma ugyanezen időszakban 400 ezerrel csökkent. Miért vannak ilyen különbségek annak ellenére, hogy az Egyesült Államokban élő spanyol

ajkúak és feketék száma csaknem megegyezik (7. ábra)? A többszáz-ezer spanyol ajkú bevándorló közül, akik – főleg Mexikóból – minden évben az USA-ba özönlenek, sokan hajlandóak beutazni a fél kontinenst azért, hogy munkát találjanak. Többen azokban az ágazatokban dolgoznak, amelyeket kevésbé sújtott a gazdaság válsága (pl. mezőgazdaság, építőipar, mosdai szolgáltatások, kertépítés). A spanyol ajkú foglalkoztatottak 12,5%-a dolgozik az építőiparban, míg a feketéknek csupán 4,7%-a.

7. ábra Egyenlő népesség, egyenlőtlen kilátások

A feketék aránya ugyanakkor közismerten nagyobb az iparban, a pénzügyi területeken és a közigazgatásban – ezen ágazatok mindegyikét súlyosan érintette az elmúlt évek válsága. A feketék több mint 10%-a az iparban dolgozik, ahol az elmúlt évben csaknem 1 millió munkahely szűnt meg. Noha a latinok 13%-a is gyárakban dolgozik, de a feketékkel ellentétben, akik főleg a tartós fogyasztási cikkek előállításában dolgoznak, és mintegy 500 ezer munkahelyet vesztek el 2000 decembere óta, őket elsősorban a gazdaságilag kevésbé sújtott könnyűipari ágazatokban foglalkoztatják, és csupán 65 ezer munkahelyet vesztek.

Az a tény, hogy a spanyol ajkúak alacsonyabb fizetésért is hajlandóak dolgozni, szintén szerepet játszik abban, hogy gyorsabban találnak munkát. Heti, átlagosan 440 USD fizetésük csaknem 15%-kal marad el a feketék és 31%-kal a fehérek keresetétől. Ebben nagyrészt a spanyol

ajkúak alacsonyabb iskolázottsága tükröződik. Míg az iskolázottabb feketék nem fogadták el a 9 USD/óra kezdő fizetéssel járó állásokat, a latinok elvállalták, és ennek következtében több spanyol ajkú, mint fekete amerikai élvezte a növekvő foglalkoztatás előnyeit.

Összeállította: Csépan Lilla

Grow, B.: Is America ready? = Business Week, 2004. márc. 15. p. 59–70.

Crockett, O. R.: Why are latinos leading blacks in the job market? = Business Week 2004. 15. sz. márc. p. 70.

www.businessweek.com

Polsky, D.: Changing Consequences of job separation in the United States. = Industrial and Labor Relations Review, 52. k. 4. sz. 1999. p. 565–580.

